

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ANGLISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jižanská gotika a mužské postavy v románech Cormaca McCarthyho *Vnější tma*
a *Dítě Boží*

Vedoucí práce: PhDr. Ladislav Nagy, Ph.D.

Autor práce: Kateřina Kovářová

Studijní obor: Bohemistika - Anglický jazyk a literatura

Ročník: 3.

2013

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice, 15. května 2013

Kateřina Kovářová

Děkuji vedoucímu práce PhDr. Ladislavu Nagyovi, Ph.D. a Mgr. Petru Onuferovi za konzultace, které mi velmi pomáhaly při psaní této práce.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá mužskými protagonisty dvou raných románů Cormaca McCarthyho *Vnější tma* a *Dítě Boží*. Oba romány jsou spojovány s jižanskou gotikou, a proto je první část věnována její krátké charakteristice a souvislosti s McCarthyho dílem. Následují prvky společné oběma postavám: jejich vykořenění ze společnosti, předurčenost, otázka morální, zobrazování tabu, grotesknost a souvislost s tématem mýtu. Poslední dvě kapitoly se věnují specifikům obou postav. Kapitola o Cullovi Holmeovi se zabývá biblickými aluzemi, tématem viny a trestu a motivem slepoty. Poslední kapitola je věnována Lesteru Ballardovi, jeho srovnání s historickými událostmi, které sloužily jako zdroj inspirace, a přeměně z dítěte božího v boha vlastního světa.

Annotation

This Bachelor thesis is focused on male characters in the two Cormac McCarthy's early novels, *Outer Dark* and *Child of God*. Both novels are related to the Southern Gothic; therefore, the first part of the thesis is concerned with its short characteristics and connection to McCarthy's works. The following chapter describes the features which are common to both characters: uprooting from the society, predestination, question of morality, depicting of taboo, grotesqueness, and connection with the theme of myth. The last two chapters deal each character's specifics. The chapter on Culla Holme is focused on biblical allusions, the theme of guilt and punishment, and the motif of blindness. Last chapter discusses Lester Ballard, his connection to the historical events which were used as a source of inspiration, and the transformation from the child of God to the god of his own world.

Obsah

Úvod	7
1. Jižanská gotika	9
1. 1. Problematika definice a základní charakteristika	9
1. 2. Jižanská gotika a dílo Cormaca McCarthyho	13
2. Motivy společné pro Cullu Holmea a Lestera Ballarda	15
2. 1. Vykořeneční ze společnosti	15
2. 2. Předurčenost	17
2. 3. Otázka morální	19
2. 4. Zobrazování tabu	20
2. 5. Grotesknost	23
2. 6. Mýtus	26
3. Culla Holme	30
3. 1. Biblické konotace a aluze	30
3. 2. Vina, trest a vykoupení	32
3. 3. Slepota	33
4. Lester Ballard	34
4. 1. Kontrast „historické reality“ jako předobrazu díla a jejího „fikčního zpracování“	34
4. 2. Z dítěte božího bohem	36
Závěr	38
Seznam použité literatury	40

Úvod

Osobnosti spisovatele Cormaca McCarthyho se v uplynulých letech dostalo mnoho pozornosti. Ne, že by ho předtím literární kritici neuznávali, ba naopak. Jeho první romány se však prodávaly velmi špatně a okruh čtenářů byl tak značně omezený. S vydáním Hraničářské trilogie a velkým úspěchem románu cesta se čtenářská obec McCarthyho děl zvětšila a začalo přibývat studií, které se věnovaly i jeho prvním románům, odehrávajícím na území státu Tennessee, byť někdy v anonymní smyšlené krajině.

Tato bakalářská práce se věnuje dvěma románům z prvního období McCarthyho tvorby: *Vnější tmě* (1968) a *Dítěti Božímu* (1974). Jejím cílem je interpretovat tato díla prostřednictvím témat a motivů typických pro jižanskou gotiku. Prvním úkolem tedy bude jižanskou gotiku definovat a následně hledat souvislosti s McCarthyho dílem. Ponecháme stranou autorův životopis, neboť nám nepřináší relevantní informace pro interpretaci románů. Budeme se věnovat knihám samotným a literatuře o nich pojednávající.

Můžeme si položit základní otázku, proč srovnávat dvě knihy svojí podstatou tak odlišné? Vždyť *Vnější tma* bohatě čerpá z Bible, zatímco *Dítě Boží* je inspirováno skutečnými událostmi. I přes tento zásadní rozdíl nalézáme v obou knihách mnoho paralel. Neznamená to však, že by McCarthy jednotlivá témata pouze opakoval. Ke každému z nich postupuje trochu odlišně, což částečně vyplývá z charakteristik hlavních hrdinů.

Středem zájmu našeho bádání se stávají mužští protagonisté obou knih, Culla Holme a Lester Ballard. I ti se mohou jevit jako dva neslučitelné charaktery, avšak právě jejich prostřednictvím poznáváme McCarthyho složitý svět aluzí, mýtů a nejasných morálních otázek. Za účelem sevřenosti této práce si dovolíme vypustit hlavní ženskou postavu *Vnější tmy* Rinthy Holmeovou, která by si jako pravděpodobně nejzajímavější McCarthyho ženská postava zasloužila samostatný přístup.

Budeme ve zdánlivě nahodilém a chaotickém světě pozorovat protagonisty, kteří přes všechny své slabosti (anebo právě pro ně) představují dva v podstatě lidské hrdiny, jejichž charakteristika je však čtenáři přinášena pouze prostřednictvím jejich činů a slov. Přímá řeč, jež není v textu oddělená uvozovkami, se stává plnohodnotnou

součástí příběhu. Akt řeči je tedy rovnocenný s jakýmkoliv jiným činem a pouhé slovo může nést stejné následky jako vykonané skutky.

McCarthy mnohdy čelí kritice, že jeho knihy obsahují příliš mnoho násilí. My ho budeme, stejně jako ostatní tabu, která se v McCarthyho knihách objevují, interpretovat především jako prostředek, který nese další význam a navíc je příznačný pro danou oblast, jak v geografickém, tak v literárním smyslu.

V obou románech budeme sledovat motiv vykořenění ze společnosti, předurčenosti, morálního hlediska, zobrazení tabu, grotesknosti a mýtu. U Cully Holmea se budeme věnovat především biblickým aluzím a u Lestera Ballarda inspiraci skutečnými událostmi.

1. Jižanská gotika

1.1. Problematika definice a základní charakteristika

Při používání termínu jižanská gotika je v první řadě nutno mít na paměti, že se jedná o umělý konstrukt literární kritiky, do něž jsou zařazováni autoři, kteří netvoří literární hnutí či skupinu. To znamená, že jde vždy o definici zvenčí, jež se neopírá o žádný manifest či skupinové prohlášení, ale slouží jako souhrnný termín pro různé autory spojené tématem amerického Jihu.¹

Poprvé použila termín jižanská gotika (přesněji the Southern Gothic School) ve 30. letech spisovatelka Ellen Glasgowová, když se vyjadřovala k podle jejího názoru samoúčelnému násilí především v prózách Williama Faulknera. Snažila se také o rozlišení mezi gotikou a groteskou a kritizovala americkou gotiku za to, že není „pravou“ gotikou.² Marcel Arbeit uvádí definici z *Dějin jižanské literatury*, kde je jižanská gotika považována za „okrajové preromantické vyjádření nespokojenosti s racionalismem 18. století“³, a vzápětí dodává, že tato definice se dá aplikovat především na tvorbu autorů 19. století.⁴ Pro současnou literaturu je tedy nepoužitelná. „Gotiku můžeme definovat jako literární styl užívaný kritikou uznávanými modernistickými autory jižanské renesance, typický groteskními postavami a výjevy, zkoumáním abnormálních psychologických stavů, černým humorem, násilím, pocitem absurdity a bezvýchodnosti“.⁵ Tato definice je výchozí pro následující práci.

Jižanská gotika vychází z tradice anglického gotického románu, za jehož první dílo se považuje Otrantský zámek Horace Walpolea z roku 1764. Jako další autoři jsou často zmiňováni Anne Radcliffová, Matthew Lewis, William Godwin, či Marry Wollstonecraft Shelleyová. Anglická gotika znamenala návrat ke středověku, příklon k tajemnu, nadpřirozenu a děsivé atmosféře.⁶ Základem anglické gotiky je její

¹ Viz O'Connor, Flannery. Some Aspects of the Grotesque in Southern Fiction. In: Fitzgerald, Sally, Fitzgerald, Robert eds. *Mystery and Manners: Occasional Prose*, s. 37.

² Viz Beiley, Peggy, Dunn. *Female Gothic Fiction, Grotesque Realities, and Bastard Out of Carolina: Dorothy Allison Revises the Southern Gothic*. *Mississippi Quarterly*. 2010, č. 1, s. 270.

³ Arbeit, Marcel. Fred Chappell, Cormac McCarthy a proměny románu na americkém Jihu, s. 69.

⁴ *Ibid.*

⁵ „Gothicism can be defined as a mode of fiction utilized by critically acclaimed modernist writers of the Southern Renaissance, characterized by grotesque characters and scenes, explorations of abnormal psychological states, dark humour, violence, and a sense of alienation or futility.“ Boyd, Molly. *Gothicism*. In: Flora, Joseph M., MacKethan, Lucinda H., Taylor, Todd, eds. *The Companion to Southern Literature*, s. 311.

⁶ *Ibid.*, s. 312

nerealistická forma, v níž se rozchází s gotikou americkou. Ta je také orientována na hrůzu a tajemno, místo v nadpřirozených bytostech je ale hledá v nitru člověka a jeho psychologických odchylkách (Ellen Glasgowová kritizovala právě realistický způsob vyprávění jižanské gotiky). Zabývá se tedy sice zobrazením odlišnosti a bizarnosti jako gotika anglická, ale reálné zasazení čtenáři neumožňuje distancovat se od příběhu.⁷

Dalším rozdílem mezi anglickou a americkou gotikou je fakt, že v Anglii se jednalo především o změnu vedoucí od společnosti k člověku jako individualitě, stojící proti vládnoucí vrstvě. V Americe však individualismus tvořil jeden z pilířů společnosti, takže tato tendence nenašla uplatnění. Mnohdy společenskou kritiku stejně v pracích gotických autorů nalezneme. V Americe představoval daleko větší téma kontrast průmyslového Severu a plantážnického Jihu. Vznikla tak nová verze gotiky, tzv. pastorální gotika, v níž došlo „ke spojení motivů anglického gotického románu 18. století s tradičními motivy pastorály, které však byly významově převráceny.“⁸

Jako představitel „temného“ romantismu a tedy první autor americké gotiky se uvádí Charles Brockden Brown (1771-1810). Dalším významným autorem užívajícím gotické prvky je bezesporu Edgar Allan Poe. Groteskní literatura Jihozápadu 19. století přinášela postavy primárně komické, kdežto ve 20. století autoři pracují v zásadě s postavami tragikomickými až tragickými.⁹

V moderní jižanské gotice nalzáme kombinaci gotiky, groteskna a naturalismu.¹⁰ Ve 20. a 30. letech 20. století se setkáváme s pojmem jižanská renaissance („Southern Renaissance“), jež přináší jména jako William Faulkner, Katherine Ann Porterová, Tennessee Williams, Flannery O'Connorová či Truman Capote. Právě tito autoři představují výrazný zdroj inspirace pro autory pozdější.

David Punter definuje tři kontroverzní témata gotické literatury: paranoiu, barbarství a tabu. Paranoia představuje nespecifický strach, nejistotu a relativní pojetí skutečnosti. Barbarství relativizuje etické kódy a hranici civilizovanosti tím,

⁷ Viz Lancaster, Ashley Craig. From Frankenstein's Monster to Lester Ballard: The Evolving Gothic Monster. *The Midwest Quarterly*. 2008, č. 2, s. 132-133.

⁸ Arbeit, Marcel. Fred Chappell, Cormac McCarthy a proměny románu na americkém Jihu, s. 66.

⁹ Viz O'Connor, Flannery. Some Aspects of the Grotesque in Southern Fiction. In: Fitzgerald, Sally, Fitzgerald, Robert eds. *Mystery and Manners: Occasional Prose*, s. 44.

¹⁰ *Ibid.*, s. 46.

že konfrontuje konvenční svět se světem, v němž tyto kódy selhávají. A konečně, jižanská literatura otevírá tabu, tedy témata, o nichž se ve společnosti běžně nemluví, protože jsou pro ni nepříjemná.¹¹

Velkým tématem literárního Jihu je minulost, a to jak kulturní, tak individuální. Minulost kulturní spočívá v násilné historii Ameriky, zvláště v otázce genocidy původních obyvatel a otroctví.¹² Právě prohra v Občanské válce podle Flannery O'Connorové přinesla Jihu tolik kvalitních autorů.¹³ Otevírání pozapomněných kapitol americké historie narušuje obraz Ameriky jako země zaslíbené. Vytrácí se obraz vznešené americké historie.¹⁴ V rovině osobní se projevuje pronásledováním jedince vlastní minulostí. Obě roviny jsou však blízce propojeny a v mnohých dílech jižanské gotiky vidíme neoddělitelnost dějin a jedinců v nich žijících.

Groteska představuje jeden ze základních nástrojů autorů jižanské gotiky. Jedná se o „uměl[ecký] žánr, útvar založený na spojení protikladných, protismyslných prvků s drasticky komickým záměrem a účinkem“.¹⁵ Wolfgang Kayser chápe jako nejpodstatnější prvek grotesky „odcizený svět“ a zdůrazňuje její tragickou rovinu.¹⁶ Tento cizí svět ovšem musí mít stále ještě spojitost se světem reálným, aby groteska mohla plnit svoji funkci, tedy působit na iracionální stránku čtenáře.¹⁷ Nejedná se o samoúčelné zobrazení bizarnosti a perverze, nýbrž o narušení základního chápání světa jako takového. Spojením komična a tragična vzniká napětí, které se přenáší na čtenáře a znejišťuje ho. Z tohoto rozpolceného postoje mu však autor nepomůže ani prostřednictvím vysvětlení či komentáře. Groteska znamená vykloubení z reality, naprosté odcizení.¹⁸

¹¹ Viz Boyd, Molly. Gothicism. In: Flora, Joseph M., MacKethan, Lucinda H., Taylor, Todd, eds. *The Companion to Southern Literature*, s. 312

¹² Viz Cant, John. *Cormac McCarthy and the Myth of American Exceptionalism*, s. 29.

¹³ Viz O'Connor, Flannery. *The Regional Writer*. In: Fitzgerald, Sally, Fitzgerald, Robert eds. *Mystery and Manners: Occasional Prose*, s. 59.

¹⁴ Beiley, Peggy, Dunn. *Female Gothic Fiction, Grotesque Realities, and Bastard Out of Carolina: Dorothy Allison Revises the Southern Gothic*. *Mississippi Quarterly*. 2010, č. 1, s. 271.

¹⁵ Petráčková, Věra, Kraus Jiří a kol. *Akademický slovník cizích slov*, s. 274.

¹⁶ Kayser, Wolfgang. *Pokus o definici podstaty pojmu grotesknosti*. In: Svěrák, Michal. *Svět v hrsti prachu: kritická recepcce díla Cormaca McCarthyho*, s. 24.

¹⁷ Viz Steig, Michael. *Defining the Grotesque: An Attempt at Synthesis*. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*. 1970, č. 2, s. 253.

¹⁸ Viz Boyd, Molly. Gothicism. In: Flora, Joseph M., MacKethan, Lucinda H., Taylor, Todd, eds. *The Companion to Southern Literature*, s. 311-316.

Dalším prvkem grotesky je mechaničnost. Z postav se stávají loutky, které jako by neovládaly samy sebe.¹⁹ S tím souvisí i role humoru v grotesce. Ten může sloužit k určitému zlehčení situace, ovšem častěji vyvolává úzkost.²⁰ Moderní jižanská gotika podle Simpsona „spojuje současný život na jihu s absurditou lidské existence ve 20. století“.²¹ Na americkém Jihu moderní groteska vychází ze snahy žít jako ve starém světě, i když jeho zásady už dávno přestaly platit.²²

Marcel Arbeit se vyjadřuje ke grotesce následovně: „groteskní literatura, která se nevyhýbá líčení krutosti a násilí, si neklade za cíl hlásat jasná a jednoduchá poselství, ale metodou šoku pobízí čtenáře, aby si jasně uvědomil rozdíl mezi dobrem a zlem.“²³ Zde si dovolíme s panem Arbeitem nesouhlasit. Kdyby groteska umožnila čtenáři jasně si uvědomit rozdíl mezi dobrem a zlem, přinesla by přeci jasné poselství. Naopak, groteska čtenáři odcizuje to, co měl za dobře známé, a relativizuje i témata, která se na první pohled mohou zdát jednoznačná, jako je otázka dobra a zla. Jejím cílem je prostřednictvím šoku čtenáře znejistit.

Jižanská gotika čelila v minulosti dvěma limitům. Prvním byly pojmy gotika a groteska. Už pojmenování anglického gotického románu vzniklo jako pejorativní označení neoklasicistů pro literaturu, která nesplňovala jejich standardy.²⁴ Celkově se pojem gotika, stejně jako groteska, vztahoval spíše k literatuře nízké.²⁵ Jižanská literatura představovala jakési panoptikum zříd, zajímavé především ze sociologického hlediska. Na otázku, proč jižanští autoři píšou tak často o monstrech, Flannery O'Connorová odpověděla prostě: „protože je ještě dokážeme poznat.“²⁶

Mnoho autorů ve snaze podílet se na kánonu americké literatury odmítá zařazení k jižanské gotice, protože představuje literaturu regionální. Zatímco Faulkner a O'Connorová se svou příslušností k danému regionu netajili, dnes se někteří

¹⁹ Viz Arbeit, Marcel. Hledání, bloudění a smrt: McCarthyho alegorická Vnější tma. In: McCarthy, Cormac. Vnější tma, s. 212.

²⁰ Viz Steig, Michael. Defining the Grotesque: An Attempt at Synthesis, *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*. 1970, č. 2, s. 256.

²¹ Boyd, Molly. Gothicism. In: Flora, Joseph M., MacKethan, Lucinda H., Taylor, Todd, eds. *The Companion to Southern Literature*, s. 315.

²² Viz O'Connor, William van. The Grotesque in Modern American Fiction. *College English*. 1959, č. 7, s. 343.

²³ Arbeit, Marcel, ed. *Vypravěči amerického Jihu*, s. 15.

²⁴ Viz Boyd, Molly. Gothicism. In: Flora, Joseph M., MacKethan, Lucinda H., Taylor, Todd, eds. *The Companion to Southern Literature*, s. 312.

²⁵ Viz O'Connor, Flannery. The Regional Writer. In: Fitzgerald, Sally, Fitzgerald, Robert eds. *Mystery and Manners: Occasional Prose*, s. 40.

²⁶ „... because we are still able to recognize one.“ *Ibid*, s. 44.

spisovatelé stěhují do jiných částí Ameriky, aby popřeli svou sepiatost s jedinou oblastí.²⁷ Identita regionálního autora se však nedá vnímat pouze povrchně prostřednictvím autobiografických faktů. Spíš než geografická oblast spojuje jižanské autory otázka společné historie a kultura, protože literatura se předně inspiruje další literaturou.²⁸

1.2. Jižanská gotika a dílo Cormaca McCarthyho

Stephen Frye v souvislosti s literárními vlivy na McCarthyho prózu zmiňuje hraničářskou literaturu 19. století, romány Hermana Melvilla, Nathaniela Hawthorna a tradici jižanské gotiky a grotesky.²⁹ Už při vydání románu *Strážce sadu* začal být McCarthy zařazován mezi jižanské autory.³⁰

První čtyři romány (tzn. *Strážce sadu*, *Vnější tma*, *Dítě boží* a *Suttree*) se odehrávají ve více či méně smyšlené krajině v prostoru státu Tennessee. Prostředí Apalačských hor tvořilo vždy svéráznou krajinu, která se vyznačovala především svou izolovaností. Významnou roli zde hraje folklór, který se mísí s indiánskými, keltskými a mexickými prvky. Původně se literatura tohoto regionu soustředila na lokální vyprávění o obyčejných lidech na cestách.³¹

Apalačské hory vynikaly na Jihu především proto, že se na nich nenacházely žádné plantáže, takže zde chybí téma otroctví a otrokářství.³² Oproti tomu se objevuje tradice společenského i rodinného násilí. Právě v Apalačských horách se, pravděpodobně díky jejich izolovanosti, vyskytovalo mnoho případů nejrůznějších psychických deviací.³³

Literární tradice Apalačské oblasti je spojena především s regionálními autory či autorkami. Na třech autorkách si můžeme demonstrovat tři různé podoby Apalačské literatury. V díle Mary Murfreeové (1850-1922), vydávaném pod pseudonymem Charles Egbert Craddock, se setkáváme ještě s určitou romantizací Apalačského

²⁷ Viz Cant, John. *Cormac McCarthy and the Myth of American Exceptionalism*, s. 31.

²⁸ Viz O'Connor, Flannery. *The Regional Writer*. In: Fitzgerald, Sally, Fitzgerald, Robert eds. *Mystery and Manners: Occasional Prose*, s. 45, 58.

²⁹ Viz Frye, Stephen. *Understanding Cormac McCarthy*, s. 7.

³⁰ Viz Arnold, Edwin T., Luce, Dianne C, eds. *Perspectives on Cormac McCarthy*, s. 1.

³¹ Viz Boyd, Molly. *Appalachian Literature*. In: Flora, Joseph M., MacKethan, Lucinda H., Taylor, Todd, eds. *The Companion to Southern Literature*, s. 40-42.

³² Viz Giles, James R. *Discovering Fourthspace in Appalachia: Cormac McCarthy's Outer Dark and Child of God*. In: Bloom, Harold, ed. *Cormac McCarthy*, s. 108.

³³ Viz Svěrák, Michal. *Svět v hrsti prachu: Kritická recepcie díla Cormaca McCarthyho*, s. 78.

prostoru; Murfreeová vyzdvihuje mytické prostředí a archetypální postavy. V prózách Harriette Arnowové (1908-1986) se objevují výrazné ženské postavy, snažící se bojovat proti útlaku mužského průmyslového světa. Mildred Haunová (1911-1966) popisuje drastické výjevy násilí, především mužů na ženách. Mimo jiné se v jejích povídkách objevuje i incest, který je zásadním motivem ve Vnější tmě.³⁴

Zjišťujeme tedy, že McCarthyho romány vycházejí z určité, byť převážně lokální, literární tradice, která se jeví jako zásadní především v tematické rovině. Pokračuje v historii zobrazování mytického prostoru Apalačských hor a násilí na americkém Jihu. V jeho díle objevujeme paralely s autory moderní gotické s groteskní literatury, jako jsou William Faulkner či Flannery O'Connorová. Ve Vnější tmě i Dítěti Božím navazuje na tradici jižanské gotiky, především prostřednictvím pro ni typických motivů.

³⁴ Viz Cant, John. Cormac McCarthy and the Myth of American Exceptionalism, s. 36.; Boyd, Molly. Appalachian Literature. In: Flora, Joseph M., MacKethan, Lucinda H., Taylor, Todd, eds. The Companion to Southern Literature, s. 42-46.

2. Motivy společné pro Cullu Holmea a Lestera Ballarda

Jakkoliv odlišní se hlavní protagonisté McCarthyho románů *Vnější tma* a *Dítě boží* mohou zdát, při jejich bližším zkoumání objevujeme mnoho prvků, jež obě postavy spojují a zařazují je jak do kontextu McCarthyho tvorby, tak do charakteristiky jižanské gotiky popsané výše. V následujících kapitolách se budeme věnovat tématům vykořenění ze společnosti, předurčenosti obou postav, otázce morální, zobrazování tabu, grotesknosti a souvislosti s tématem mýtu.

2. 1. Vykořenění ze společnosti

V obou románech se setkáváme s postavami, které stojí na okraji společnosti. Tato pozice se ovšem neprojevuje ani tak nízkou frekvencí kontaktu s dalšími lidmi, jako absencí domova, který v obou dílech představuje klíčový pojem, významný především pro určení identity postav a jejich zařazení do dané komunity.

Terri Witeková ve své eseji poukazuje na fakt, že prakticky všechny postavy v McCarthyho próze svůj domov opouštějí, nebo ho ztrácejí. Téma absence domova není z hlediska americké prózy u McCarthyho ojedinělé a podle Witekové souvisí s imigrantskou minulostí Američanů.³⁵ Culla Holme i Lester Ballard do této tradice zapadají, avšak liší se v jednom zásadním aspektu. První z nich domov opouští dobrovolně, zatímco druhý je o něj připraven. Je otázka, dá-li se v Holmeově případě vůbec mluvit o domově jako takovém, neboť nic nenasvědčuje, že by k příbytku, který sdílí se svou sestrou, byl nějak vázán. V tomto kontextu působí Holmeovo jméno až ironicky. Jako negramotný zná pouze jeho zvukovou obdobu, která se nápadně podobá slovům „call of home“, v překladu „volání domova“.³⁶ Jako věčný poutník ovšem nikdy žádný domov nenalezne. V této situaci se ovšem neocitá sám, jak naznačuje dialog, který vede na konci románu se slepým mužem, jenž Holmeovi praví: „*Potkávám je každé den. Lidi, co se toulaj po světě nahoru a dolů jako psi. Jako by neměli nikde domov.*“³⁷ Ve vnější tmě se tedy neocitá pouze jeden potrestaný poutník,

³⁵ Viz Witek, Terri. Reeds and Hides: Cormac McCarthy's Domestic Spaces. In: Bloom, Harold, ed. Cormac McCarthy, s. 23.

³⁶ Viz Arbeit, Marcel. Hledání, bloudění a smrt: McCarthyho alegorická *Vnější tma*. In: McCarthy, Cormac. *Vnější tma*, s. 211.

³⁷ McCarthy, Cormac. *Vnější tma*, s. 202.

bloudí jich celá řada. Až se zdá, jako by se lidem odcizil svět jako takový a přestal pro ně představovat domov.

Ballard naopak považuje rodinnou farmu za svůj majetek a snaží se zabránit jejímu prodeji. Ačkoliv je ozbrojen, nikdo ho nebere vážně a farma je i přes jeho protesty vydražena a prodána. Ballard tímto okamžikem ztrácí domov, což znamená i zpřetrhání vazeb se společností. Ta ho ovšem odmítá už dávno.

„Vyvolávač na něj mávnul rukou a sehnul se k muži, který stál před ním. Malý, špatně oholený, v ruce má teď pušku.

Co chceš, Lestere?

Už sem to říkal. Chci, abyste zvedli prdel a zmizli z mého pozemku. A ty šašky vemte s sebou.

Dej si pozor na pusu, Lestere. Jsou tu dámy.

Seru na to, kdo tu je.

Todle není tvůj pozemek.

Hovno že není.³⁸

V tomto krátkém dialogu můžeme pozorovat kromě Ballardovy snahy ochránit svůj majetek, k čemuž zatím používá pouze verbálních prostředků, i jeho schizofrenní postavení vůči společnosti jako takové. V okamžiku, kdy Ballardem pohrdá, chová se vůči ní v podstatě stejně a všechny uráží. Jakmile se ocitá mimo ni, ukazuje se, že zoufale touží být její součástí. Dokonce tak zoufale, že se rozhodne vytvořit si společnost vlastní.

V obou románech se setkáváme s komunitou, jež se touží distancovat od hlavních hrdinů.³⁹ Holme už ze své podstaty domov najít nemůže, jeho údělem je být všude cizincem (viz kapitola 2. 6. Mýtus). Ballarda opakovaně odmítá společenství, v němž se narodil. Vzbuzuje pohoršení v kostele, s posměchem se setkává i u ženy, které chce při setkání v lese pomoci. Sympatie nezíská ani darováním ptáčete postiženému chlapci. Nakonec je šerifem Fatem varován, že buď změní svůj styl života, nebo bude muset odejít. Ballard však nedokáže ani jedno, avšak nakonec se podvolí společenským konvencím a sám se nahlásí do nemocnice, odkud putuje do vězení, byť nebyl za nic odsouzen.

³⁸ McCarthy, Cormac. Dítě Boží, s. 12.

³⁹ Viz Lancaster, Ashley Craig. From Frankenstein's Monster to Lester Ballard: The Evolving Gothic Monster. The Midwest Quarterly. 2008, č. 2, s. 140.

Přítom komunity, které oba hrdiny odmítají pro jejich cizost a šílenství, se od nich příliš neliší.⁴⁰ Ve Vnější tmě i Dítěti Božím se setkáváme s obrazy násilí a degenerace, které prostupují všemi vrstvami obyvatel a nepředstavují pro ně nic výjimečného. Obě společnosti se také vyznačují lhostejností k násilí, jemuž jsou vystavovány. Ve Vnější tmě se nikdo neobtěžuje sundat oběšence ze stromu a násilí v rámci rodiny představuje běžnou věc. Ballarda se při aukci nejenom nikdo nezastane, ale když ho jeden z mužů udeří sekerou, ostatní ho prostě odtáhnou a pokračují v prodeji. Při této příhodě navíc Ballard získá i tělesné stigma, po úderu sekerou už nikdy nedokáže narovnat hlavu.

Oba příběhy končí trvalým vykořeněním obou postav ze společnosti. Holme zůstává poutníkem bez domova a Ballard stráví zbytek života v nemocnici. Zatímco žije v úplné izolaci, komunita ho konečně přijímá za svého a povídačky z jeho života se stávají nedílnou součástí místního folklóru. Až se zdá, že místní občany jeho výjimečnost naplňuje jakousi hrdostí, jak se dozvídáme od jednoho z anonymních vypravěčů:

„Něco vám ale vo Lesterovi řeknu. Můžete vzít ten jejich rod až vod Adama, ale von je strčí do kapsy všecky.

To je svatá pravda.

Dyž už mluvíme o Lesterovi...

Pořád vo něm všichni mluvíme...“⁴¹

2. 2. Předurčenost

Ačkoliv nemůžeme v McCarthyho románech dokázat existenci boha, zdá se, že se v nich objevuje nějaká vyšší moc určující osudy postav. Každý příběh vede k nevyhnutelnému konci, který hrdinové nedokážou ovlivnit.⁴²

První scény obou knih, v nichž se setkáme s hlavními postavami, nastiňují témata, která je budou provázet v průběhu děje. K osudu, který budeme pozorovat, jsou tedy předurčeni událostmi, jež se nacházejí mimo text a čtenář se je dozví maximálně zprostředkovaně a útržkovitě. Holmeova noční můra obsahuje tři motivy, které definují

⁴⁰ Viz Luce, Dianne C., Reading the World: Cormac McCarthy's Tennessee Period, s. 168.

⁴¹ McCarthy, Cormac. Dítě Boží, s. 80.

⁴² Viz Andersen, Elisabeth Francisca. A String in the Maze: The Mythos of Cormac McCarthy, s. 4.

jeho charakter: touhu po odpuštění (či v případě snu o uzdravení), pronásledování a vinu, ať už oprávněnou, či nikoliv. „*Já, vzkřikl. Mohu i já být uzdraven? Prorok na něj shlédl, jako by byl překvapen, že ho vidí mezi takovými vydědenci.*“⁴³ Na první pohled se Holme nejeví o nic horší než ostatní, naopak proroka udivuje, že žádá o uzdravení člověk, který není viditelně nemocný. Ve snu vyděděncem není Culla, ale všichni ostatní. A právě tito vydědenci, kteří přišli prosit o spásu stejně jako on, jej obviní, že slunce nevyšlo kvůli němu. A Holme musí utéci. Už ve snu se vydává na svou velkou pout’.

Výjev z aukce Ballardovy farmy jsme citovali již v předchozí kapitole. I v Dítěti Božím je čtenář ihned seznámen s tím, že hlavní hrdina bude čelit odmítání, pohrdání a lhostejnosti. Autor zároveň už při prvním popisu Lestera používá pohled přes rameno, který bude čtenáře provázet v celé knize: „*Z vrat stodoly pozoruje ono dění, vycházející z jinak tichého a idylického rána, muž. Je malý, špinavý, zarostlý. S potlačovanou bojechtivostí se pohne v suché řezance mezi prachem a pruhem slunečního světla. Stará dobrá saská a keltská krev. Dítě Boží třeba zrovna jako vy.*“⁴⁴ Hned na začátku knihy nastává klíčová konfrontace Ballarda se čtenářem, která bude nabývat na intenzitě s postupem jeho zločinů.

V obou románech nacházíme dialog, v němž je hlavní postavě předpovězen její osud. V obou případech má osoba sdělující verdikt něco společného s osudovostí. Culla Holme hovoří s bezejmenným vůdcem trojice přízraků, který ho zpovídá, kdo je a kam míří, i když se zdá, že oboje již dávno ví.

„Kampak máš dovopravdy namířeno?“

Nikam, odvětil Holme.

Nikam.

Jo.

Možná tam nakonec dojdeš, pravil muž.“⁴⁵

Vůdce přízraků se nemýlí. Culla skutečně „dojde nikam“, neboť je odsouzen k věčnému putování. Zde navíc Culla poprvé přiznává, že nesleduje svou sestru, ale bezcílně prochází krajinou.

⁴³ McCarthy, Cormac. Vnější tma, s. 9.

⁴⁴ McCarthy, Cormac. Dítě Boží, s. 9-10.

⁴⁵ McCarthy, Cormac. Vnější tma, s. 155.

Ballard je v očích ostatních obyvatel města tak špatný, že každým činem pouze naplňuje jejich očekávání. Jeho osud zpečetí slovy šerif příznačně pojmenovaný Fate (v překladu osud): „*Jakou další vřivárnu máš v merku? ... Myslím, že bys nám mohl něco naznačit. Aby to bylo fér. Už jsme tu měli nerespektování soudního příkazu, veřejné pohoršení, napadení a ublížení na těle, opilství na veřejnosti, znásilnění. Počítám, že další v pořadí bude vražda, ne? Anebo co máš v záloze, o čem my ještě nevíme?*“⁴⁶ Přitom minimálně znásilnění Ballard doposud nespáchal. Mezi vinou a nevinou tedy u něj není rozdíl. Poslední otázkou jakoby šerif naznačoval, že skutečně ví, co Ballard spáchá. Ten už jen naplňuje určení osudu.

2. 3. Otázka morální

Morální rozměr McCarthyho postav i celých děl představuje jednu z nejproblematictějších otázek interpretace. Nejedná se o romány psychologické a na postavy čtenář nahlíží pouze zvenčí, takže je obtížné a možná i scestné hovořit o jejich morálních pohnutkách. Lydia Cooperová zastává názor, že McCarthyho postavy jsou vnitřně morální, avšak nejsou schopny své hodnoty promítnout do svých činů.⁴⁷ Tento názor představuje pomyslný vrchol tendence, v níž se k McCarthyho dílům přestává přistupovat pouze jako k chaotickým a nihilistickým, ale začíná se uvažovat o jejich hodnotovém světě.

V otázce morální se Culla Holme a Lester Ballard liší. Holme si na rozdíl od Ballarda svůj hřích uvědomuje a cítí za něj vinu, touží o odpuštění. I když se zdá, že touží po odpuštění pouze za incest a nikoliv za opuštění svého syna. S ničím takovým se v *Dítěti Božím* nesetkáváme. Naopak, Ballard působí dojem muže, jenž vytváří nový řád a rád by přeměnil společnost jako takovou, protože „*[k]dyby ho tím pověřili, Ballard by uvedl věci do lepšího pořádku, jak v lese, tak i v lidských duších.*“⁴⁸

McCarthy se jako autor drží pozice vypravěče, nabízí čtenáři pouze příběh bez vysvětlení. Právě při kladení morálních otázek vidíme, jak vykloubený je tento svět. McCarthy nepřináší snadné rozlišení dobra a zla, ale nabízí čtenáři „morálně nepříjemné

⁴⁶ McCarthy, Cormac. *Dítě Boží*, s. 57-58.

⁴⁷ Viz Cooper, Lydia R. *No More Heroes: Narrative Perspective and Morality in Cormac McCarthy*, s. 15.

⁴⁸ McCarthy, Cormac. *Dítě Boží*, s. 127.

úhly pohledu“⁴⁹. Sledujeme Punterův svět, v němž selhávají tradiční hodnoty. Zdá se, že trojice přízraků přišla na zemi potrestat Cullu, za jeho hřích však zaplatí životem dítě. Navíc je jeho ztráta bolestivá nikoliv pro Cullu, který se ho hned ze začátku zřekl, ale pro Rinthy, morálně nejčistší postavu z celého románu.

Dítě Boží nabízí jiný, morálně ještě problematičtější a nepříjemnější pohled. Čtenář sleduje muže, jehož odmítání společností dohnalo až na samý okraj lidství. Právě Ballard je ukázkou toho, jak pro nás pevně zakořeněné morální a etické kódy se změnou kontextu přestávají fungovat. Nezdá se, že by v Ballardovi bylo zakořeněno vnímání dobra a zla. Jedinou reflexi přináší strach, že bude chycen.

Duane R. Carr považuje McCarthyho postavy za amorální. Tvrdí, že představují pouze stereotypní horské balíky a postrádají jakoukoliv motivaci. Lester Ballard je podle něj pro McCarthyho postava, která žádnou motivaci nepotřebuje, avšak neosloví čtenáře, který hledá vnitřní motivaci u postav.⁵⁰ Stejně tak Vereen Bell označil McCarthyho prózu za nihilistickou a bez morálního odkazu se zdůvodněním, že postavy jsou bezmyšlenkovité a postrádají motivaci. Edwin T. Arnold s Bellem (a potažmo i Carrem) polemizuje. Argumentuje tím, že McCarthyho postavy jsou motivovány všeobecnými a srozumitelnými emocemi, jako je „láska, osamělost, vina, hanba, zoufalství“⁵¹. Nabízí čtení McCarthyho knih jako podobenství o morálce. Nejedná se ovšem o jednoduchá či jasná poselství.⁵² Naopak, McCarthyho romány dokazují, jak komplikované je dobro a zlo vůbec odlišit. Demonstruje, jak snadno se hroutí morální kódy tradiční společnosti a že mohou fungovat pouze uvnitř jejich hranic. Pokládá mnoho otázek, je ovšem na čtenářovi, aby je zodpověděl.

2. 4. Zobrazení tabu

Postavy románů *Vnější tma* a *Dítě Boží* představují vtělená tabu, která stojí v opozici proti „civilizovanému“ světu.⁵³ V obou knihách se setkáváme s výrazně estetizovaným násilím, incestem a v případě *Dítěte Božího* i s nekrofilii. Odkrývání

⁴⁹ „morally uncomfortable perspectives“ Cooper, Lydia R. *No More Heroes: Narrative Perspective and Morality in Cormac McCarthy*, s. 17.

⁵⁰ Viz Carr Duane R. *The Dispossessed White as Naked Ape and Stereotyped Hillbilly in the Southern Novels of Cormac McCarthy*. *The Midwest Quarterly*. 1998, č. 1, s. 9-12.

⁵¹ „love, loneliness, guilt, shame, despair“ Arnold, Edwin T., Luce, Dianne C., eds. *Perspectives on Cormac McCarthy*, s. 45-46.

⁵² *Ibid.*, s. 54.

⁵³ Viz Giles, James R. *Discovering Fourthspace in Appalachia: Cormac McCarthy's Outer Dark and Child of God*. In: Bloom, Harold, ed. *Cormac McCarthy*, s. 110.

tabuizovaných témat rovněž spojuje Cormaca McCarthyho s jižanskou gotikou, v jejímž kontextu má dlouhou tradici (v kontextu Apalačského prostředí jsme zmiňovali především Mildred Haunovou přinášející odromantizovaný pohled na obyvatele hor).

V jižanské literatuře se setkáváme se zobrazením násilí, které se neomezuje na jednotlivce, ale je spíše násilím sociálním. Ve Vnější tmě i Dítěti Božím autor ztvárňuje motiv lynče, tedy davového pronásledování, které naráží na sociální historii Jihu.⁵⁴ Oba romány se liší v motivaci davu. Zatímco Ballard je napaden občany „oprávněně“, neboť skutečně spáchal, z čeho jej obviňují, Cullu napadá skupina honáků vepřů neprávem, protože nezpůsobil smrt jednoho z nich.

V románu Dítě Boží se objevuje několik narážek na tzv. bílé čepice (v originálu White Caps), tedy původně moralistické hnutí, které se velmi rychle vyvinulo ve formu společenského násilí a teroru.⁵⁵ První vlna extremistického hnutí Ku Klux Klan vznikla na území státu Tennessee.⁵⁶ I v kapitolách vyprávěných anonymními vypravěči nacházíme popisy nejrůznějšího násilí páchaného na zvířatech i na lidech. Tyto kapitoly zároveň dokumentují lhostejnost místních vůči násilí a utrpení.

V jedné kapitole Ballard sleduje výjev lovu. Příroda je v McCarthyho díle značně odromantizovaná, násilí se jeví přirozené, pouze člověk ho v sobě popírá, takže vychází na povrch až při odstranění etických hledisek.⁵⁷ Pro Ballarda násilí není cílem, ale slouží jako prostředek. I z toho pramení pochopení, které má pro postiženého chlapce, jenž zmrzačil darované ptáče; Ballardovy vraždy mají totožnou motivaci:⁵⁸ „*Chtěl, aby mu nemohla utýct.*“⁵⁹ Ballard nechce ničit, naopak, touží si vytvořit vlastní společenství. O svou první mrtvou „milenu“ pečuje a ostatní těla svých obětí se snaží zachovat.

Ve vztahu k násilí nacházíme zásadní rozdíl mezi oběma hrdiny. Lester se jeví jako výrazně aktivnější, od pozorování přechází k činu a násilí se sám dopouští. I přes absenci psychologického pohledu z jeho jednání čtenář vidí, že nevnímá své jednání jako morálně minimálně diskutabilní. Holme se na nikom násilí nedopouští, avšak jeho pasivita dosahuje té míry, že raději přihlíží zabití svého syna, než aby zakročil.

⁵⁴ Viz Cant, John. Cormac McCarthy and the Myth of American Exceptionalism, s. 87.

⁵⁵ Ibid. s. 91-92.

⁵⁶ Viz About the Ku Klux Klan. web.

⁵⁷ Viz Giles, James R. Discovering Fourthspace in Appalachia: Cormac McCarthy's Outer Dark and Child of God. In: Bloom, Harold, ed. Cormac McCarthy, s. 110.

⁵⁸ Viz Luce, Dianne C. Reading the World: Cormac McCarthy's Tennessee Period, s. 147.

⁵⁹ McCarthy, Cormac. Dítě Boží, s. 78.

Výsledek obou přístupů je stejný, Holmeova absolutní netečnost vede ke stejnému závěru, jako kdyby se násilí dopouštěl sám.

V obou románech nacházíme motiv incestu. Zatímco v *Dítěti Božím* scéna majitele skládky souložící s vlastní dcerou poněkud připomíná drsný horský humor, ve *Vnější tmě* dostává rozměr symbolický. Vypovídá o inklinaci člověka k hříchu jako takovému. Culla se nikdy nechová oplzle a pouto, které mezi sebou s Rinthy mají, se dá jen stěží nazvat sourozenským.⁶⁰ Jejich spojení odkazuje na prvotní hřích. Pokud byla Eva stvořena z Adamova žebra, byli pokrevně spřízněni a jejich hřích byl tedy vlastně incestem.⁶¹

Incest představuje nejstarší lidské tabu. V přeneseném smyslu znamená extrémní izolaci od ostatních lidí.⁶² Podle Canta je incest „typický motiv do sebe zahleděných společností, které se buď dobrovolně nebo vlivem okolností ocitnou odříznuté od ostatního světa“.⁶³ Poukazuje také na to, že v podobné situaci se nacházela oblast Apalačských hor ještě v době McCarthyho mládí.⁶⁴

Jestliže je lze incestu ve *Vnější tmě* rozumět symbolicky, potom je nekrofilie v *Dítěti Božím* doslovná a nevyvratitelná. Nejedná se však o touhu po sexu s mrtvým tělem, ale o neschopnost sblížit se jiným způsobem se ženou. Ballard se snaží těla zachovat, vytváří si z nich vlastní komunitu poté, co mu společnost živých byla mnohokrát odepřena. K první vraždě dochází, až když přijde při požáru o svou mrtvou společnici. S tou navíc zachází, jako by byla živá. James R. Giles podotýká, že nekrofilie, tedy zabití a zneužití, poukazuje na maximální objektivizaci ženy typickou pro Jih.⁶⁵

S obrazem Ballarda, oblékajícího mrtvou ženu a přepravujícího mrtvá těla do bezpečí při povodni, rezonuje výjev jeho vlastního konce:

„Jeho tělo bylo dopraveno na státní lékařskou fakultu do Memphisu, V suterénu ho naložili do formalínu a vyvezli ho, aby zaujal místo mezi ostatními nedávno

⁶⁰ Viz Andersen, Elisabeth Francisca. *A String in the Maze: Mythos of Cormac McCarthy*, s. 30

⁶¹ Viz Lincoln, Kenneth. *Cormac McCarthy: American Canticles*, s. 40.

⁶² Viz Giles, James R. *Discovering Fourthspace in Appalachia: Cormac McCarthy's Outer Dark and Child of God*. In: Bloom, Harold, ed. *Cormac McCarthy*, s. 112.

⁶³ „classic motif of inward-looking societies that, through either choice or circumstance, find themselves cut off from the wider world“ Cant, John. *Cormac McCarthy and the Myth of American Exceptionalism*, s. 87.

⁶⁴ *Ibid.* s. 87.

⁶⁵ Viz Giles, James R. *Discovering Fourthspace in Appalachia: Cormac McCarthy's Outer Dark and Child of God*. In: Bloom, Harold, ed. *Cormac McCarthy*, s. 125.

*přivezenými nebožtíky. Položili ho na pitevní stůl a tam ho stáhli z kůže, vyvrhli, rozpitvali. Hlavu rozřízli pilkou a vyjmuli mozek. Svaly oddělili od kostí. Vyndali srdce. Vytáhli jeho vnitřnosti a podrobně je popsali, a ti čtyři studenti, kteří se nad ním skláněli jako dávní haruspikové, viděli v jejich uspořádání možná ještě horší monstra, která teprve přijdou.*⁶⁶

Ukazuje se, že stejný čin, tedy hanobení těla a jeho nepohřbení (kvůli němuž se skupina mužů dožadovala, aby je Ballard dovedl ke svým obětem) je u jednotlivce nepřípustné, zatímco lékařská věda, která představuje obecný prospěch, se ho dopouští v rámci zákona.

2. 5. Grotesknost

V románech *Vnější tma* i *Dítě Boží* se setkáváme s kombinací komických a tragických prvků či různých protikladů, jež vyvolávají napětí typické pro grotesku. Svět, který McCarthy představuje, je nevysvětlitelný a obtížně pochopitelný stejně jako jednání postav, jež se v něm pohybují.

Hlavní kontrast se nachází v postavách samých. McCarthy vytváří v podstatě ploché a čtenáři nepřístupné charaktery, oba protagonisty však definují dva základní prvky lidské povahy: slabost a touha. Jejich konání je negativní, až zločinné, přesto je nelze snadno odsoudit, protože právě jejich slabost jim dává další rozměr. Autor využívá především perspektivy nestranného objektivního vypravěče, ten však někdy přechází do úhlu vidění určité postavy⁶⁷ (ve *Vnější tmě* se jedná o postavy, s nimiž se Culla a Rinthy setkávají, v *Dítěti Božím* především o kapitoly zprostředkované anonymními vypravěči, i když se setkáme i s přechodem objektivního vypravěče do pohledu Lestera). Očima dalších postav pak vidíme hrdiny zase jinak, jako postavy, které naplňují svůj osud, jemuž nedokážou vzdorovat.

Otevřeně groteskní jsou v obou knihách výjevy různých forem násilí. U Holmea jsou spojeny především s jeho vyháněním a pronásledováním, u Ballarda se sexualitou. Všechny sexuální scény v *Dítěti Božím* jsou popisovány čistě fyzicky, až odpudivě, ať už se jedná o milence, otce znásilňujícího vlastní dceru či nekrofila

⁶⁶ McCarthy, Cormac. *Dítě Boží*, s. 177-178.

⁶⁷ Viz Cooper, Lydia R. *No More Heroes: Narrative Perspective and Morality in Cormac McCarthy*, s. 7.

při sexuálním styku s mrtvým tělem. Jako by každý pohlavní akt byl spojením dvou předmětů. Některé popisy se vyznačují až bizarním humorem.

Ve Vnější tmě se objevuje hned několik absurdních dialogů, které poukazují na určitou vyprázdňenost jazyka jako prostředku komunikace. Patrně nejabsurdnější situace nastává, když se Holme setkává s převozníkem. Ačkoliv ho pohon lodi nic nestojí, nemůže si dovolit převést jednoho člověka, a tak je ochoten čekat až do druhého dne, než bude potřebovat převoz jezdec s koněm.

Scénu, kdy se stádo prasat zřítí ze skály i s honákem, následuje groteskní výjev improvizovaného soudu. Skupina chce Cullu potrestat, protože jej viní ze smrti bratra jednoho z nich, avšak je jim úplně jedno, jestli je skutečně vinen. Navíc se na scéně objevuje kazatel, který přebírá roli soudce a tak dlouho mužům říká, aby Cullu nevěšeli, až dosáhne pravého opaku.⁶⁸ Ačkoliv vypadá skoro stejně otrhaně jako Holme, honáci mu naslouchají, kněz pro ně představuje jakousi autoritu. Názor samotného obviněného nikoho nezajímá, jeho oběšení se pro kazatele zdá být dobrou zábavou.

K největšímu napětí dochází právě v postavě Lestera Ballarda. McCarthy ho posouvá až na samou hranici lidskosti a zároveň ho přirovnává ke čtenářovi, čímž mu odnímá možnost distancovat se a považovat Ballarda za monstrum či zvíře. Ballard je popisován jako „*poloviční blázen; nepotřebná a nemilovaná bytost podobná opici; šílený zimní skřítek; šílený troll*“.⁶⁹

Patrně nejgrotesknější výjev nastává, když se Ballard rozhodne dostat zpátky svoji farmu: „*Jednoho pěkného květnového rána se dal John Greer do kopání septiku za domem. Zatímco kopal, Lester Ballard, na hlavě paruku se zježenými vlasy a na sobě vrstvy sukní, vykročil zpoza vodárny a zvedl pušku a tiše natáhl kohoutek, držel spoušť a pomaličku ji pouštěl, jak to dělají lovci. ... Vypadal, jako by dospěl na konec nějakého pružného lana a nebo jako by byl součástí důvtipné kompozice stříhače němých grotesek.*“⁷⁰

Ballard tedy rozhodně vypadá jako šílenec, avšak jeho jednání a schopnost soustředění svědčí minimálně o zbytcích zdravého rozumu. V okamžiku, kdy je sám napaden, se stává tragikomickou loutkou. Vrstvy sukní svědčí o pozvolném ztracení

⁶⁸ Viz Arbeit, Marcel. Hledání, bloudění a smrt: McCarthyho alegorická Vnější tma. In: McCarthy, Cormac. Vnější tma, 217.

⁶⁹ McCarthy, Cormac. Dítě Boží, s. 18, 24, 102, 141.

⁷⁰ McCarthy, Cormac. Dítě Boží, s. 159-160.

sebe sama (informaci, že Ballard nosí ženské oblečení, získává čtenář už dříve). Nakonec se doslova začíná doslova oblékat do svých obětí, onou zježenou parukou je totiž skalp.

2. 6. Mýtus

Můžeme si položit základní otázku, jestli je vůbec smysluplné číst díla Cormaca McCarthyho jako mytická. Duane R. Carr toto čtení odmítá, podle něj realistické zasazení v *Dítěti Božím* neumožňuje vidět postavy jako archetypy a McCarthyho dílo tak zůstává na půl cesty mezi realismem a alegorií, protože vytváří alegorii, která se k ničemu nevztahuje, protože v románech chybí výrazné prvky víry.⁷¹ Stephen Frye zdůrazňuje, že McCarthyho charaktery jsou reálné i symbolické zároveň a příběhy, které tyto postavy prožívají, přesahují lokální prostředí, do něhož jsou zasazeny.⁷² Realistické zasazení a mytické čtení se tedy vzájemně nevylučují. My se přikloníme k druhému stanovisku a budeme hledat, jaké mýty se v McCarthyho próze objevují a jaký rozměr dávají interpretaci hlavních postav.

Mýtus můžeme definovat jako „bájeslovné, pohádkové vyprávění o vzniku světa, o bozích, o přírodních jevech, hrdinech ap. zasazené do urč[itě] mytologické soustavy“ či jako „učení v podobě alegorického vyprávění“.⁷³ V archaické společnosti mýtus představoval pravdu, skutečnost, která se stala kdysi dávno a měla být napodobována a opakována. Právě opakování je důležitým prvkem mýtu, jedná se o příběhy, jež byly už dříve řečeny a lze k nim (nejen) v literatuře odkazovat. V 19. století znamenal mýtus naprostý opak, tedy lež. Dnes vnímáme mýtus jako nedílnou součást lidské společnosti, v níž sice nemá dominantní pozici, avšak nedílně se podílí na našem vnímání světa především v iracionální rovině.⁷⁴ Je třeba si uvědomit, že mýtus jakožto produkt kolektivního vědomí zkresluje skutečnost, která je nám mnohdy už nedosažitelná, protože příběh známe pouze prostřednictvím mýtu. Úspěšným se mýtus stane pouze tehdy, „pokud se ona zkreslení stanou trvalou kulturní realitou“.⁷⁵

⁷¹ Viz Carr Duane R. *The Dispossessed White as Naked Ape and Stereotyped Hillbilly in the Southern Novels of Cormac McCarthy*. *The Midwest Quarterly*. 1998, č. 1, s. 12.

⁷² Viz Frye, Stephen. *Understanding Cormac McCarthy*, s. 2.

⁷³ Petráčková, Věra, Kraus Jiří a kol. *Akademický slovník cizích slov*, s. 517.

⁷⁴ Viz Eliade, Mircea. *Mýty, sny a mystéria*, s. 12-14.

⁷⁵ Bercovitch, Sacvan. *Mýtus o Americe*, *Revolver Revue*. 2005, č. 4.

Považujeme mýtus tedy především za příběh, který je opakován, parafrázován a v různých podobách se vrací do lidské společnosti. Právě opakování mýtu poukazuje na jeho kolektivní původ. V podstatě celá lidská historie spočívá ve vyprávění, které buď sami produkujeme, nebo jsme jeho recipienty. Dalo by se říci, že lidské vědomí je utvářeno nekonečným množstvím příběhů.⁷⁶

McCarthyho mýty ovšem nepřinášejí snadnou symboliku, ale mnohoznačnost, která může být matoucí.⁷⁷ Jeho postavy pohybující se v chaotickém světě v podstatě narážejí na problém současné společnosti, která po jakémsi odklonu od křesťanství postrádá základní mýtus, k němuž by se mohla vztahovat.⁷⁸

V McCarthyho tvorbě se setkáváme s dvěma typy mýtů: s mýty archaickými a mýty moderními, jež se váží především k americkému prostředí. John Cant, velký zastánce mytického čtení McCarthyho děl, vysvětluje, že kritiku kultury lze provádět pouze zevnitř, tudíž se mýtus i jeho polemika nacházejí v narativu. Jako společné téma McCarthyho románů nevidí selhání velkých příběhů (a odmítá tak McCarthyho jako postmoderního autora), ale jako selhání velkého příběhu americké jedinečnosti.⁷⁹ Zde vyvstává otázka, jestli se McCarthy snaží mýtus americké jedinečnosti vyvrátit či popřít, nebo jej pouze mění. Vzhledem k tomu, že mýtus není fakt, a jako takový se vlastně ani nedá vyvrátit, přikloňme se spíše k názoru, že McCarthy americký mýtus využívá jako literární inspiraci, kterou si dle potřeb upravuje stejně jako všechny ostatní.

I když základem Vnější tmy jsou především biblické aluze, v postavě Cully Holmea vidíme několik styčných bodů s mýtem o Ahasverovi či putujícím židovi. Židovský švec podle legendy nedovolil Ježíšovi nesoucímu kříž odpočinout si na lavici před svojí dílnou, ale naopak ho vyzval, aby šel dál (v jiné verzi se jednalo o strážce, který Ježíše uhodil, když odcházel od Piláta Pontského). Ježíš mu řekl, že bude putovat, dokud se on nevrátí. Za to, že neměl s Ježíšem slitování, je potrestán blouděním časem i prostorem. Putuje tedy po světě a nemůže zemřít.⁸⁰

Pokud přistoupíme na interpretaci Holmea skrze mýtus o Ahasverovi, zjišťujeme, že zanechání syna svému osudu bylo daleko větší prohřešek než incest samotný, protože právě tímto činem Holme ukazuje absenci slitování nad bezbranným

⁷⁶ Viz Cant, John. *Cormac McCarthy and the Myth of American Exceptionalism*, s. 7.

⁷⁷ Andersen, Elisabeth Francisca. *A String in the Maze: The Mythos of Cormac McCarthy*, s. 27.

⁷⁸ Viz Eliade, Mircea. *Mýty, sny a mystéria* s. 14.

⁷⁹ Viz Cant, John. *Cormac McCarthy and the Myth of American Exceptionalism*, s. 29.

⁸⁰ Viz Fingerland, Jan. *Ahasver - věčně na cestách*. *Teologie & společnost*. 2005, č. 3.

dítětem.⁸¹ Poté, co dítě odnese, se vydává na cestu, jež pro něj nikdy neskončí. V jeho přeměnu v mytickou postavu napovídá i scéna, kdy dráteník následuje v lese stopy: „Zdalo se, že jde o stejné místo, kde na protějším břehu stopy jdoucí proti proud potoka zmizely. Jako by se v tom lese jejich původce setkal s nějakým temným dvojníkem, v záhadném lučebném procesu s ním splynul a zmizel z povrchu země.“⁸² Od tohoto okamžiku je Culla všude cizincem, což jej činí v očích místních podezřelým. Culloým údělem není zemřít, podaří se mu uniknout honákům, kteří ho chtějí oběsit, a přežívá hned dvě setkání s trojicí přízraků, která vraždí ostatní na potkání. Závěrečný improvizovaný lesní soud se zdá být příležitostí přiznat se ke svému hříchu a kát se, Culla to ovšem neučiní a je odsouzen putovat věčně.

John Cant nespojuje s mýtem Ahasvera Holmea, nýbrž dráteníka.⁸³ U něj však nenacházíme v první řadě hřích, za nějž by byl trestán. Naopak, dráteník se dítěte ujme a zachrání ho. Navíc neputuje po zemi bez důvodu, ale za obchodem. A nakonec, na rozdíl od Ahasvera je mu „dopřána“ smrt.

Diskutabilní je spojení Holmea s mytickou postavou Charóna, tedy převozníka do říše mrtvých. Culla sám nikoho nepřeváží, ani nezabíjí, avšak postavy po setkání s ním vraždí trojice přízraků, která jako by následovala jeho kroky. Navíc vůdce trojice považuje Holmea při prvním setkání za převozníka (nebo ho nazývá pravým jménem, protože se zdá, že o Holmeovi ví všechno).⁸⁴ Navíc Holme před oběma setkáními s trojicí musí přebrodit řeku, tedy přejít na druhý břeh.

Podle Marcela Arbeita je Vnější tma „alegorie zla v nepoznatelném světě, který je z pohledu člověka absurdní, ale není apriorně nepřátelský, jen lidi nijak nepreferuje před ostatními tvory“.⁸⁵ Ona alegorie zla se ovšem nevztahuje pouze k trojici přízraků, která po zemi od svého příchodu rozsévá zkázu, nýbrž i k Holmeovi. Ne kvůli incestu, kterého zjevně lituje a nedokáže si ho odpustit, ale proto, že hned dvakrát odsoudil své dítě k smrti. Poprvé ho zanechal v lese napospas přírodě a podruhé ho obětoval trojici přízraků.

⁸¹ Viz Andersen, Elisabeth Francisca. *A String in the Maze: The Mythos of Cormac McCarthy*, s. 30.

⁸² McCarthy, Cormac. *Vnější tma*, s. 20.

⁸³ Viz Cant, John. *Cormac McCarthy and the Myth of American Exceptionalism*, s. 83.

⁸⁴ Viz Arbeit, Marcel. *Hledání, bloudění a smrt: McCarthyho alegorická Vnější tma*. In: McCarthy, Cormac. *Vnější tma*, s. 211.

⁸⁵ *Ibid.*, s. 209-210.

U Dítěte Božího je situace složitější, jelikož je inspirováno skutečnými událostmi. Přesto v postavě Lestera Ballarda a jeho příběhu můžeme pozorovat hned několik tentokrát moderních mýtů. Jejich rozpoznání je ovšem mnohem složitější než ve Vnější tmě.

Sám Ballard zosobňuje parodii na dokonalého občana republiky, připraveného se zbraní v ruce bránit svůj majetek a svobodu.⁸⁶ Tento typ občana má představovat řád, ovšem vidíme, že ozbrojenost Ballarda vede k chaosu, násilí a terorizování komunity. To vše je však v jeho očích nový řád, který by rád nastolil i mezi lidmi. Navíc Ballard působí jako vyhranění pojmu individuality, která tvoří základ americké identity.⁸⁷

Amerika byla od svého počátku považována za Nový Eden či zemi zaslíbenou. Měla přinášet možnosti, které Evropa nemohla nabídnout. McCarthy ovšem demonstruje, jak bizarně tato představa vypadá v izolovaných Apalačských horách.⁸⁸ Jih se navíc snažil prezentovat jako oblast, jež nepodléhá změnám, a tedy jako poslední stálý útulek pořádku v chaotickém světě. Ballardovo shromažďování těl v jeskyni představuje vyhrocenou ukázkou snahy pastorálního mýtu vzdorovat dějinám.⁸⁹ Ani on však nemůže být v této snaze úspěšný, nedokáže mrtvá těla a svoji idylu zachovat navždy (minimálně pro to, že je o ně připraven).

Ať je už současnost v podání McCarthyho jakkoliv chaotická a absurdní, neuchyluje se k mýtu lepší, či dokonce vznešené minulosti. Šerif Fate ke konci románu Dítě Boží prohlašuje: „Řek bych, že se lidi vod těch dob, co Pánbůh stvořil prvního člověka, nezměnili.“⁹⁰ Lidé jako takoví jsou tedy stále stejní a nemění se v dějinách ani k lepšímu, ani k horšímu. Což znamená, že vize lepší budoucnosti je stejně utopická jako vize lepší minulosti.

Když se Ballardovi nedaří být ideálním občanem republiky a je připraven o svoje statky, vrací se k prvnímu americkému mýtu a stává se osadníkem⁹¹. Příroda představuje také součást amerického mýtu, jakožto místo, „kde se člověk mohl vymanit ze společenských pout a díky přímému kontaktu s nezkrocenou divočinou nalézt znovuzrození“⁹². Ani zde Ballard neuspěje. Příroda je v podstatě násilné prostředí,

⁸⁶ Viz Arnold, Edwin T., Luce Dianne C., eds. Perspectives on Cormac McCarthy, s. 39.

⁸⁷ Viz Bercovitch, Sacvan. Mýtus o Americe. Revolver Revue. 2005, č. 4.

⁸⁸ Viz Cant, John. Cormac McCarthy and the Myth of American Exceptionalism, s. 32.

⁸⁹ Viz Arnold, Edwin T., Luce, Dianne C., eds. Perspectives on Cormac McCarthy, s. 31, 40.

⁹⁰ McCarthy, Cormac. Dítě Boží, s. 155.

⁹¹ Viz Cant, John. Cormac McCarthy and the Myth of American Exceptionalism, s. 94.

⁹² Bercovitch, Sacvan. Mýtus o Americe. Revolver Revue. 2005, č. 4.

keré nemusí být k člověku zrovna přátelské, což Ballard zažívá znovu a znovu, např. ve scéně, kdy málem utone při povodni, jež ho připraví téměř o všechno.⁹³

Důležité téma představuje v Dítěti Božím vztah historie a mýtu. Historie formuje nás a my zase formujeme zpětně historii.⁹⁴ Prostřednictvím anonymních vypravěčů se setkáváme s vytvářením mýtu. Ballard je vyzdvihován pro své umění střelby, které se jeví až jako nadpřirozené. Objevuje se historika z jeho dětství, díky níž čtenář získává dojem, že Ballard terorizoval své okolí odmalička.⁹⁵ Další hlas ovšem naznačuje, že se Ballard zbláznil až poté, co opustil společnost: „*Zhubl a zahořkl. Někteří říkali, že se zbláznil. Visela nad ním špatná hvězda.*“⁹⁶ Anonymní vypravěči navíc umocňují dojem jakési kolektivní paměti, která je základem pro vytvoření mýtu. „*Pořád vo něm všichni mluvíme,*“ dozvídáme se v jedné z anonymních kapitol. Jedná se o způsob, jak se komunita vyrovnává se tragickou zkušeností, která ji i přes zjevnou toleranci a ignorování násilí zasáhla. V americkém prostředí se často setkáváme s mytizací příběhů velkých zločinců a obzvláště pak sériových vrahů⁹⁷ (viz kapitola 4.1. Kontrast „historické reality“ jako předobrazu díla a jejího „fikčního zpracování“).

⁹³ McCarthy, Cormac. Dítě Boží, s. 145.

⁹⁴ Viz Cant, John. Cormac McCarthy and the Myth of American Exceptionalism, s. 28.

⁹⁵ Viz Lancaster, Ashley Craig. From Frankenstein's Monster to Lester Ballard: The Evolving Gothic Monster. The Midwest Quarterly. 2008, č. 2, s. 140.

⁹⁶ McCarthy, Cormac. Dítě Boží, s. 44.

⁹⁷ Viz Cant, John. Cormac McCarthy and the Myth of American Exceptionalism s. 80-99.

3. Culla Holme

3. 1. Biblické konotace a aluze

I když můžeme spekulovat nad otázkou, jaké je postavení boha v McCarthyho próze a je-li v ní vůbec přítomen, nemůžeme popřít, že Vnější tma obsahuje mnoho aluzí na Bibli. John Cant chápe McCarthyho jako náboženského autora v bezbožném světě.⁹⁸ Spojení prvků katolicismu s tématem lidského úpadku a zkaženosti představuje jedno z velkých témat jižanské gotiky.⁹⁹ Bible je tedy u McCarthyho inspirací především literární.

Už samotný název Vnější tma vychází z Matoušova evangelia. Přesněji odkazuje na Matoušovo evangelium 8:12 a 22:13 obsahující shodnou část „ven do tmy; tam bude pláč a skřípění zubů.“¹⁰⁰ Ve vnějším prostoru tedy postavy čeká neštěstí a utrpení. Culla i Rinthy jsou v podstatě uvrženi do tmy, kde je čekají chmurné časy. Rinthy uvrhá do temnoty její bratr, protože ji nutí vydat se hledat své dítě, zatímco pro Cullu představuje pouť ve tmě trest za opuštění syna.

Stejně jako Bible začíná Vnější tma příchodem boha na zemi.¹⁰¹ Mluvíme zde o McCarthyho „nesvaté trojici“ (v originále „unholy trinity“), která ovšem nepřišla na zem stanovit pořádek, ale naopak uvrhá vše do chaosu. Vůdce v ní představuje Otce, Harmon Syna a bezejmenný idiot Ducha svatého.¹⁰² Elisabeth Andersenová ho nazývá bůh-id, tedy temná stranou boha.¹⁰³ Nejasnost trojice ještě umocňují popisy vůdce tlupy, který připomíná samotného ďábla. „*Holme se zahleděl na boty. Byly rozpraskané, povětrím zčernalé a jedna byla od jazyka po špičku rozeklaná jako kopyto.*“¹⁰⁴ V další scéně vůdce tlupy sedí v plamenech, které ho však nespálí. Je patrné, že členové trojice v sobě mají cosi nelidského, objevují se, „*jako by povstali přímo ze země*“.¹⁰⁵ Bezejmenný navíc pije lidskou krev. Když se vůdce ptá Holmea na jeho jméno, Culla se podivuje, protože se ho lidé na jméno obvykle neptají. Na to mu vůdce odpovídá:

⁹⁸ Viz Cant, John. Cormac McCarthy and the Myth of American Exceptionalism, s. 15.

⁹⁹ Viz Frye, Stephen. Understanding Cormac McCarthy, s. 34.

¹⁰⁰ Český ekumenický překlad Bible, web.

¹⁰¹ Viz Andersen, Elisabeth Francisca. A String in the Maze: The Mythos of Cormac McCarthy, s. 27.

¹⁰² Viz Cant, John. Cormac McCarthy and the Myth of American Exceptionalism s. 77.

¹⁰³ Viz Andersen, Elisabeth Francisca. A String in the Maze: The Mythos of Cormac McCarthy s. 28.

¹⁰⁴ McCarthy, Cormac. Vnější tma, s. 151.

¹⁰⁵ Ibid., s. 193.

„*My ale nejsme jako voni.*“¹⁰⁶ Arbeit představuje v doslovu k překladu *Vnější tmy* i další interpretace trojice příznaků: „šílení Tři králové, kteří nově narozenému Ježíši nesou dar smrti, či tři jezdci Apokalypsy, k nimž se jako čtvrtý přidává nevědomky Culla.“¹⁰⁷

Příznaky nepředstavují jedinou trojici, která je pro příběh klíčová. Další spojení vytváří Culla, Rinthy a dítě, kteří by měli být rodina, ovšem jediná pevná vazba je ta, která váže Rinthy k dítěti a nutí ji vydat se na cestu. Culla všem vysvětluje, že hledá svou sestru, ve výsledku ji však ani netouží najít, což přiznává pouze vůdci trojice příznaků. Poslední trojici představuje Culla, Rinthy a dráteník. Ten se stává pomyslným hybatelem celého příběhu. Hned dvakrát zasáhne do osudu dítěte: nejprve ho zachrání před jistou smrtí v lese a poté ho odmítne vrátit matce. Tím zčásti rozhodne o jeho smrti, protože vzápětí naráží na trojici příznaků.

Co se týče vztahu Cully a Rinthy Holmeových, nabízejí se hned dvě spojení s Biblií. James R. Giles je považuje za nového Adama a Evu, předurčené k neodpuštělnému hříchu, který je v podstatě vyhánění na cestu do groteskního světa.¹⁰⁸ Elisabeth Andersenová je naopak interpretuje jako Josefa a Marii, jejichž zázračně zachráněné dítě představuje důkaz o jejich propadnutí temnotě a hříchu. Dítě jako takové potom představuje zlo samo a musí být zničeno, což však Rinthy mateřskými očima nevidí.¹⁰⁹

Sama scéna, kdy se jedná o životě a smrti dítěte, představuje absurdní soud krále Šalamouna. Dítě samotné už je rozděleno (jednu stranu má znetvořenou, jako by poukazovalo na rozdílnost svých rodičů). Chybí tu však druhá strana, která by se o dítě ucházela. Culla se zříká zodpovědnosti za svého syna a raději ho nechá zemřít.¹¹⁰

Pokud přirovnáme vnější tmu, tedy celý románový prostor k peklu, jedná se o „skutečné peklo starozákonní, v němž se ocitají všichni, neboť nikdo není bez hříchu“.¹¹¹ Moderní svět se tedy stává nesrozumitelným peklem, z něhož není jiného útěku než smrti, která představuje návrat k původnímu přírodnímu řádu, jak vidíme v obrazu dráteníkovy kostry visící na stromě, která se navrátila do lůna přírody.

¹⁰⁶ McCarthy, Cormac. *Vnější tma*, s. 149.

¹⁰⁷ Viz Arbeit, Marcel. Hledání, bloudění a smrt: McCarthyho alegorická *Vnější tma*, s. 210.

¹⁰⁸ Viz Giles, James R. Discovering Fourthspace in Appalachia: Cormac McCarthy's *Outer Dark* and *Child of God*. In: Bloom, Harold, ed. *Cormac McCarthy*, s. 112.

¹⁰⁹ Viz Andersen, Elisabeth Francisca. *A String in the Maze: The Mythos of Cormac McCarthy*, s. 29.

¹¹⁰ Viz Arbeit, Marcel. Hledání, bloudění a smrt: McCarthyho alegorická *Vnější tma*, s. 210.

¹¹¹ *Ibid.*, s. 207.

Příhoda s vepři odkazuje k biblickému příběhu o muži z Gerasy z Lukášova evangelia v němž Ježíš vyléčil muže posedlého démony. Ti prosili, aby jim bylo dovoleno převtělit se do stáda vepřů, jež se pásli na svahu. Celé stádo se poté vrhlo ze skály a utopilo se v jezeře.¹¹² V této parafrázi není zřejmé, kdo měl být oním posedlým, neboť honák i Holme skončí pod skálou, což znamená pro jednoho smrt a pro druhého záchranu.¹¹³

3. 2. Vina, trest a vykoupení

Cullova vina nespočívá jenom ve spáchání incestu. Ten ho jako první hřích vedl k opuštění svého dítěte.¹¹⁴ Jeho syn se tak stává zosobněním obou hříchů. Holme sám přitom cítí vinu pouze za incest. Už výše jsme zmiňovali, že Culla je potrestán už na začátku knihy, stává se putujícím židem, který vždy bude všude jen cizincem. Vina ho stále provází jako stín. Holme sám si nedokáže odpustit.¹¹⁵

Odpuštění či vykoupení je pro Holmea nedosažitelné už proto, že svůj hřích, tedy svého syna, odmítl pojmenovat. Podle Edwina T. Arnolda, který zastává moralistické čtení Vnější tmy, se v McCarthyho světě musejí hříchy nejprve přiznat a pojmenovat, až potom mohou být odpuštěny.¹¹⁶ O tom svědčí i scéna Cullova druhého setkání s trojicí přízraků:

„Jak se jmenuje? otázal se muž.

Nevím.

Takže nemá jméno.

Ne. Řek bych, že ne. Nevím.

Říká se, že lidi v pekle nemaj jména. Ale nějak museli bejt pojmenovaný, dyž se tam dostali. Nebo ne?

Dráteník mu možná nějaký jméno dal.

Nebylo jeho, tak ho nemoh pojmenovat. Krom toho jména umíraj s těma, který je dali. Pes mrtvýho nemá jméno.“¹¹⁷

¹¹² Český ekumenický překlad Bible, web.

¹¹³ Viz Arbeit, Marcel. Fred Chappell, Cormac McCarthy a proměny románu na americkém Jihu, s. 104-105.

¹¹⁴ Viz Andersen, Elisabeth Francisca. A String in the Maze: Thy Mythos of Cormac McCarthy, s. 30.

¹¹⁵ Viz Giles, James R. Discovering Fourthspace in Appalachia: Cormac McCarthy's Outer Dark and Child of God. In: Bloom, Harold, ed. Cormac McCarthy, s. 113.

¹¹⁶ Viz Arnold, Edwin T., Luce, Dianne C. Perspectives on Cormac McCarthy, s. 54.

¹¹⁷ McCarthy, Cormac. Vnější tma, s. 199.

Nikdo jiný než Culla tedy dítě pojmenovat nemůže, protože on spáchal hřích, z nějž se zrodilo. Při „posledním“ soudu dostává šanci se k dítěti přiznat, Culla to však neučiní a dítě je zabito. Nedá se říci, že by trojice dítě ušetřila, kdyby se k němu Holme přiznal, avšak on se o to ani nepokusí. Místo toho se snaží zodpovědnost přenést nejprve na dráteníka a poté na svou sestru.¹¹⁸ Své hříchy si ovšem i před touto prazvláštní karikaturou trojjediného boha musí zodpovědět každý sám. Trest, který za tyto hříchy přichází, však není vždy spravedlivý. Smrt dítěte zasáhne o poznání víc Rinthy než Cullu, kterému na něm nezáleží. Holme tedy svým hříchem snese trest i na celý svůj rod.

3. 3. Slepota

Být slepý a nevidět znamená ve Vnější tmě dvě odlišné věci. Zatímco slepota fyzická nemusí být limitující, slepota duševní dozajista je. Holmeovo nevidění nespočívá jenom v nevědomosti, ale také v jeho pasivitě. Culla se zdá vůči všemu, co vidí, tak neztečný, jako by byl vážně slepý.

Na otázku slepoty naráží kazatel, který se snaží Cullu dostat na šibenici: „*Věřím, že v temném světě, jako je tenhle, by měl slepej člověk vidět líp než většina vostatních.*“¹¹⁹ V okamžiku, kdy se setmí, vidí slepci lépe než ostatní. Nespolehají pouze na své oči, ale nechávají se vést vnitřním zrakem, který je vede.

Při druhém setkání s trojicí přízraků se Holme podivuje, že jeho synovi chybí oko. Vůdce tlupy mu na to odpovídá: „*Některý lidi maj dvě [oči] a stejně neviděj.*“¹²⁰ Nevidět tedy neznamená postrádat jeden smysl, ale postrádat určitou část ducha. A právě Holme je tím, kdo nevidí. I když mu zrak slouží, mnohé mu zůstává skryto.

Na konci románu se Holme setkává se slepcem. Ten potvrzuje slova kazatele i vůdce trojice přízraků. Toulá se po světě jako Culla, avšak na rozdíl od něj má cíl, který ho vede po cestě, jež mu je dána. „*Kdyby slepec potřeboval voči, tak by je měl,*“¹²¹ říká Holmeovi. A zdá se, že je skutečně nepotřebuje, protože to, co je podstatné, vidí mnohem lépe než Culla. Ten však zůstává ve své nevidomosti, a tak nechává slepce odejít do močálu, jako nechal zemřít svého syna.

¹¹⁸ Viz Luce, Dianne C. Reading the World: Cormac McCarthy's Tennessee Period, s. 75.

¹¹⁹ McCarthy, Cormac. Vnější tma, s. 191.

¹²⁰ Ibid., s. 196.

¹²¹ Ibid., s. 203.

4. Lester Ballard

4. 1. Kontrast „historické reality“ jako předobrazu díla a jejího „fikčního zpracování“

Mezi čtenáři a literárními kritiky se stále traduje, že se McCarthy při tvorbě románu *Dítě Boží* inspiroval kriminálním případem v Sevier County, tedy že Lester Ballard má svůj historický předobraz. Záznamy, z nichž měl McCarthy čerpat, se ovšem nedají nikde nalézt.¹²² Daleko pravděpodobnější je verze Dianne C. Luceové, že se McCarthy inspiroval hned dvěma kriminálními případy, které v době před vydáním *Dítěte Božího* (1974) vyvolaly rozruch mezi americkou veřejností. Uveďme si je tedy ve zkratce, abychom mohli posoudit, nakolik se promítají do McCarthyho románu.

Případ Jamese Blevinse, známý též jako „vraždy v Lula Lake“ (v angličtině „Lula Lake murders“), se odehrál ve státě Georgia. 14. dubna 1963 sedmadvacetiletý Blevins šel na vyhlídku, kam chodil pozorovat mladé páry. Narazil tam na dvojici milenců v autě. Dívku opakovaně znásilnil a následně oba zabil. Nejprve bylo nalezeno auto, po tělech se pátralo několik dní. Blevins se při výsleších přiznal k voyeurství, obvinění z vraždy však odmítal. Proces se táhl až do roku 1966 a Blevins byl nakonec osvobozen kvůli administrativní chybě.¹²³

Daleko větší mediální pozornosti se v roce 1957 dostalo případu jedenapadesátiletého Eda Geina. Na jeho farmě ve Wisconsinu se našla mrtvola ženy, množství orgánů a předmětů vyrobených z lidských ostatků. Gein se přiznal ke dvěma vraždám a vykrádání hrobů. Neexistují důkazy, že by se dopouštěl nekrofilie. Bylo u něj diagnostikováno hned několik psychických chorob, díky nimž byl zbaven přičetnosti a zbytek života strávil v nemocnici pro duševně choré trestance.¹²⁴

Vraťme se nejprve k případu Jamese Blevinse, jenž je jako inspirační zdroj průhlednější. Především zde nacházíme přechod od opakovaného voyeurismu k vraždě. Navíc se Blevinsovy vraždy odehrály v podobném prostředí jako Ballardovy. Další paralelu představuje situace, která se stala během procesu s Blevinsem. Ten byl propuštěn a vyšetřován na svobodě. Vrátil se však dobrovolně do vězení, protože se tam

¹²² Viz Luce, Dianne C. *Reading the World: Cormac McCarthy's Tennessee Period*, s. 135.

¹²³ *Ibid.*, s. 138-144.

¹²⁴ *Ibid.*, s. 144-146.

cítil bezpečněji.¹²⁵ Ballard se navíc vrací do nemocnice i poté, co mu nebyla schopna zajistit bezpečí.

Co se týče Geinova případu, Luceová vidí inspirační zdroj především ve filmovém zpracování románu *Psycho* (1960), který v Geinova případu vycházel a znamenal znovuoživení zájmu o něj. Právě ve filmovém *Psychu* se setkáváme s úhlem pohledu, který McCarthy používá v knize, tedy pohledem přes rameno zločince. Sám divák/čtenář se tak stává voyeurem.¹²⁶

Zatímco Blevins zanechal své oběti v Lese, Gein si odnášel části těl, jež si schovával jako trofeje. Ballard si z místa činu odnáší celá těla, mezi nimiž následně žije. O tom, že se v Ballardově případě nejedná o touhu po násilí, svědčí fakt, že se mrtvolky snaží uchovat, kdežto Gein je úmyslně zohavoval a vyráběl z nich různé předměty.

Další zajímavý aspekt Geinova případu nacházíme v rozhovoru s knězem, který navštívil Geina ve vězení. Když se ho novináři ptali, proč tak učinil, odpověděl: „...Jsem křesťanský duchovní a pan Gein je dítě boží...“¹²⁷ Dále zdůraznil, že Gein může být bohu bližší, protože měl co dočinění s životem a smrtí víc než my ostatní.¹²⁸ Kromě citátu, který se nápadně shoduje s názvem románu, zde vidíme i jakousi sympatii s několikanásobným vrahem. Právě s touto perspektivou pracuje McCarthyho román.

Geinův případ znamenal pro americkou veřejnost sice šok, ale také odhalil její fascinaci hrůzou. Fotografie z Geinovy farmy se objevovaly v periodických a poté, co vyhořela, na jejím místě vznikla zábavní atrakce nesoucí Geinovo jménem. Případ pronikl okamžitě do kulturní scény a stal se inspirací pro literární, ale především filmovou tvorbu. Z Geinova případu čerpalo už zmíněné *Psycho*, *Texaský masakr motorovou pilou* či *Mlčení jehňátek*.¹²⁹

Blevinsův i Geinův případ spojuje s *Dítětem Božím* téma mytizace vrahů. U Blevinse se jednalo především o okolnosti vraždy samotné. Jelikož byla dívka nalezena s částečně ohlodanou, spekulovalo se, že se Blevins dopustil i kanibalismu (ve skutečnosti zranění způsobila lesní zvěř). Geinovi sousedé se hojně podíleli

¹²⁵ Viz Luce, Dianne C. *Reading the World: Cormac McCarthy's Tennessee Period*, s. 144.

¹²⁶ Luceová uvádí mnoho dalších paralel s Hitchcockovým filmem, včetně poslední scény, která v *Dítěti Božím* stejně jako v *Psychu* zobrazuje objevení mrtvých těl. Viz Luce, Dianne C. *Reading the World: Cormac McCarthy's Tennessee Period*, s. 150.

¹²⁷ „I'm a Christian minister and Mr. Gein is a child of God...“, *Ibid.*, s. 146.

¹²⁸ *Ibid.*, s. 146.

¹²⁹ Viz *Biography of Ed Gein*. web.

na vytváření zpráv o vrahově dětství, s nimiž se setkáváme v románu prostřednictvím anonymních vyprávění v první části knihy.¹³⁰

Oba vrazi stejně jako Ballard unikli trestu. U Blevinse se jednalo o administrativní chybu, která vedla k jeho propuštění na svobodu, Geinovi prohlášení za nepřičetného pomohlo k dožití ve státní nemocnici a zachránilo ho před trestem smrti.

Oběma procesům se dostávalo značné sledovanosti. Blevinsův případ byl přeci jenom lokálnější, takže soudní přelíčení navštěvovali především příbuzní a známí obětí, kteří byli pobouřeni až do té míry, že si proces vyžádal asistenci bezpečnostních složek, které měly zajistit Blevinsovi bezpečí. Geinův proces sledovala celá Amerika. I zde nacházíme vyhrocený posun v McCarthyho knize. Ten dopřává čtenáři místo příjemně mrazivé hrůzy pohled na celé dění včetně detailů. A pořád ho nutí mít na paměti, že Ballard je „třeba zrovna jako vy“¹³¹.

McCarthy kombinuje jednotlivé prvky z obou případů a přetváří je podle svých potřeb. Přidává Ballardovi vlastní motiv, kterým z něj místo perverzní obludy činí tragickou postavu. Přináší neobvyklý úhel pohledu, který nedovoluje čtenáři se od Ballarda úplně distancovat. Především na Geinově případu je vidět, že McCarthyho román není samoučelným hororem, ale spíše studií temné stránky lidské duše. Inspirace ve skutečných událostech spíše dává knize určitou věrohodnost, čeho je člověk v mezní situaci schopen.

4. 2. Z dítěte božího bohem

S postupným odtrháváním se od společnosti a pronikáním dál do divočiny Lester přestává být narušitelem obecného pořádku, ale vytváří si řád vlastní: „*Kdyby ho tím pověřili, Ballard by uvedl věci do lepšího pořádku, jak v lese, tak i v lidských duších.*“¹³² Postupně se také mění perspektiva vypravěče. Ten se z objektivní pozice posouvá stále blíže k Ballardovi a jeho duševním pochodům.

Ballard přestává být groteskní lidskou troskou, ale stává se rozhněvaným božstvem, vládnoucím přírodním silám¹³³: „*Poručil sněhu, aby padal rychleji, a stalo*

¹³⁰ Viz Luce, Dianne C. Reading the World: Cormac McCarthy's Tennessee Period, s. 145.

¹³¹ McCarthy, Cormac. Dítě Boží, s. 10.

¹³² Ibid., s. 127.

¹³³ Viz Lancaster, Ashley Craig. From Frankenstein's Monster to Lester Ballard: The Evolving Gothic Monster. The Midwest Quarterly. 2008, č. 2, s. 144.

se.¹³⁴ „Neuměl plavat, ale jak byste ho chtěli utopit? Zdálo se, že ho nadnáší jeho vztek. Jako by přirozenému chodu věcí něco bránilo.“¹³⁵ Čtenář se však nedozví, jestli ono „něco“ bránící přirozenému chodu věcí je Ballard sám, nebo nějaká vyšší moc, která nad ním drží ochranou ruku.

Nakonec už čtenář nehledí Ballardovi přes rameno, ale dostává se skoro k vnitřní perspektivě: „Nemluvil z něj démon, ale nějaké odložené já, které čas od času přicházelo ve jménu zdravého rozumu, jako ruka, která ho laskavě vracela zpět z okraje propasti jeho zničujícího hněvu.“¹³⁶ Zde vidíme onu hranu šílenství, na níž Ballard pomyslně balancuje a jež je patrná i v okamžiku, kdy chce zabít Greera a dostat zpět svou farmu. A právě tato „laskavá ruka“ ho po jeho groteskním zmrtvýchvstání navrací do lidské společnosti, kde ovšem nedostane možnost nastolit nový řád, nýbrž je separován a dožívá v tichu státní nemocnice.

¹³⁴ McCarthy, Cormac. Dítě Boží, s. 130.

¹³⁵ Ibid., s. 145.

¹³⁶ McCarthy, Cormac. Dítě Boží, s. 146.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zařadit dva romány Cormaca McCarthyho do skupiny literárních děl spojované pojmem jižanská gotika. Poté, co jsme si stanovili přibližnou osnovu motivů a témat, interpretovali jsme prostřednictvím nich dvě výrazné postavy mccarthyovského světa, Cullu Holmea a Lestera Ballarda.

Mezi oběma postavami jsme našli hned několik společných motivů. Oba protagonisté se pohybují na okraji společnosti, nebo až za jejími hranicemi a jsou vystaveni opakovanému odmítání a pohrdání. Ke své pozici vyvrhelů jsou však předurčení a čtenář se s nimi již seznamuje v této roli. Činy Holmea i Ballarda kladou čtenáři morální otázky, které jsou však určeny k tomu, aby ho uváděly v nejistou svou nejednoznačností. Oba příběhy otevírají témata, která jsou i v dnešní době tabu. Velkou roli zde hraje především násilí, které funguje i jako výrazný estetický prvek obou textů. V obou knihách jsme poukázali na groteskní rozměr postav a jejich činů. Nakonec jsme obě postavy začlenili do kontextu mýtu, který představuje velké téma McCarthyho próz. Zatímco Culla Holme naplňuje svůj předobraz Ahasvera, Lester Ballard se stává polemikou s americkým mýtem individualistického hrdiny.

Na Cullu Holmea jsme následně nahlíželi především prostřednictvím biblických aluzí a poukázali jsme na Bibli jako výrazný inspirační zdroj Vnější tmy. Do křesťanské motivky spadá i téma viny a trestu a otázka vykoupení, které se ovšem prolínají s mytickou rovinou textu. Nakonec jsme pojmenovali duševní slepotu jako jednu z Cullovyých základních vlastností, které ovlivňují jeho osud.

Lestera Ballarda jsme zasadili do kontextu historických událostí, které tvoří předobraz románu Dítě Boží. Sledovali jsme aspekty, v nichž se shoduje se dvěma případy skutečných sériových vrahů, které otřásl americkou veřejností. Sledovali jsme i posuny, k nimž v románu dochází oproti reálnému předobrazu. Poslední kapitolu jsme věnovali Ballardově proměně z odpadlíka společnosti do božstva vlastního světa.

Hlavní protagonisty jsme nemohli interpretovat naprosto izolovaně. S postavou Cully Holmea přímo souvisí trojice přízraků, která podporuje mytickou interpretaci a zároveň je významným prvkem odkazů na Bibli. Významné jsou i epizodní postavy kazatele a slepce, které dávají další rozměr celému dílu z hlediska rozvíjení motivu skutečné a duševní slepoty. S Lesterem Ballardem souvisí zejména šerif Fate, jenž má

v knize především roli komentátora Ballardových činů i společenské situace. Nejedná se ovšem o pozorovatele nestranného, ale zcela zapadajícího do místního koloritu. Citovali jsme i anonymní vypravěče, kteří se rovněž výrazně podílejí na struktuře textu, především v rovině mytizace Ballardových činů.

Zdánlivě marginální epizody dokazují, o jak komplexní romány se jedná. I krátká pasáž mnohdy obsahuje hned několik motivů, prostřednictvím nichž ji lze interpretovat. Touto vlastností se vyznačují především dialogy. Právě ty nám zprostředkovávají myšlenkové pochody jednotlivých postav. Navíc dokazují, jak zásadní roli hraje v McCarthyho světě jazyk. Slova zde mají stejnou váhu jako činy. To se ve vrcholné míře projevuje především ve Vnější tmě, kde se pojmenování vlastních hříchů stává otázkou života a smrti.

Opozice a zároveň nerozdělitelnost života a smrti je jedním z hlavních motivů, které se objevují v celém prozaickém díle Cormaca McCarthyho. Právě tento kontrast, který lze aplikovat i na otázku dobra a zla, způsobuje napětí a znesnadňuje interpretaci textů. McCarthy vypráví, avšak nekomentuje, co je dobře a co špatně. Nevynáší morální soudy, ale demonstruje čtenáři, jak relativní se stává v různých situacích pohled na to, co je správné. Není však pravda, že v McCarthyho světě chybí jakékoliv hodnoty. Jenom nejsou zobrazeny přímo, ale prostřednictvím mýtů a dalších příběhů, na něž ve svých knihách odkazuje.

Seznam použité literatury

Primární literatura anglicky

MCCARTHY, Cormac. Outer Dark. London: Picador 2010.
ISBN 978-0-330-51122-3.

MCCARTHY, Cormac. Child of God., London: Picador 2010.
ISBN 978-0-330-51095-0.

Primární literatura česky

MCCARTHY, Cormac. Vnější tma. Přeložil Michal Svěrák, Praha: Argo 2011.
ISBN 978-80-257-0523-0.

MCCARTHY, Cormac. Dítě boží. Přeložila Bronislava Grygarová, Praha: Argo 2009.
ISBN 978-80-257-0216-1.

Sekundární literatura

Tištěné zdroje

ANDERSEN, Elisabeth Francisca. A String in the Maze: The Mythos of Cormac McCarthy. Berkeley: UMI - ProQuest Company 2005. ISBN 978-3-639-05213-8.

ARBEIT, Marcel. Fred Chappell, Cormac McCarthy a proměny románu na americkém Jihu. Olomouc: Periplum 2006. ISBN 80-86624-21-8.

ARBEIT, Marcel. Hledání, bloudění a smrt: McCarthyho alegorická Vnější tma. In: MCCARTHY, Cormac. Vnější tma. Praha: Argo 2011. ISBN 978-80-257-0523-0.

ARBEIT, Marcel, GUZIUR, Jakub, eds. Vypravěči amerického Jihu. Praha: Paseka 2007. ISBN 80-7185-788-2.

ARNOLD, Edwin T., Luce, Dianne C., eds. Perspectives on Cormac McCarthy. 2nd edition, Jackson: University Press of Mississippi 1999. ISBN 1-57806-105-9.

BEILEY, Peggy Dun. Female Gothic Fiction, Grotesque Realities, and Bastard Out of Carolina: Dorothy Allison Revises the Southern Gothic. *Mississippi Quarterly*. 2010, č. 1, s. 269-290. Dostupné z:

<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=2f2f454d-9da7-4e6a-ad4d-638d86c5283a%40sessionmgr110&hid=127>

BERCOVITCH, Sacvan. Mýtus o Americe. *Revolver Revue*. 2005, č. 4. Dostupné z: <http://www.revolverrevue.cz/mytus-o-americe>

CANT, John. *Cormac McCarthy and the Myth of American Exceptionalism*. New York: Routledge 2008. ISBN 978-0-415-87567-7.

CARR, Duane R. The Dispossessed White as Naked Ape and Stereotyped Hillbilly in the Southern Novels of Cormac McCarthy. *The Midwest Quarterly*. 1998, č. 1, s. 9-20. Dostupné z:

<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=2f2f454d-9da7-4e6a-ad4d-638d86c5283a%40sessionmgr110&hid=127>

COOPER, Lydia R. *No More Heroes: Narrative Perspective and Morality in Cormac McCarthy*. Louisiana: Louisiana State University Press 2011. ISBN 978-0-8071-3721-5.

ELIADE, Mircea. *Mýty, sny a mystéria*. Přeložil Jiří Vízner, Praha: OIKOYMENH 1998. ISBN 80-8605-63-1.

FINGERLAND, Jan. Ahasver - věčně na cestách. *Teologie & společnost*. 2005, č. 3. Dostupné z: <http://www.cdk.cz/ts/clanky/92/ahasver-vecne-na-cestach/>

FLORA, Joseph M., MACKETHAN, Lucinda H., TAYLOR, Todd, eds. *The Companion to Southern Literature*. Louisiana: Louisiana State University Press 2002. ISBN 0-8071-2692-6.

FRYE, Steven. *Understanding Cormac McCarthy*. South Carolina: University of South Carolina Press 2011. ISBN 978-1-61117-018-4.

GILES, James R. *Discovering Fourthspace in Appalachia: Cormac McCarthy's Outer Dark and Child of God*. In BLOOM, Harold, ed. *Cormac McCarthy*. New York: Infobase Publishing 2009. ISBN 978-1-60413-395-0.

LANCASTER, Ashley Craig. *From Frankenstein's Monster to Lester Ballard: The Evolving Gothic Monster*. *The Midwest Quarterly*. 2008, č. 2, s. 132-148.

Dostupné z:

<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=6&sid=2f2f454d-9da7-4e6a-ad4d-638d86c5283a%40sessionmgr110&hid=127>

LINCOLN, Kenneth. *Cormac McCarthy: American Canticles*. New York: Palgrave MacMillan 2009. ISBN 978-0-230-61697-8.

LUCE, Dianne C. *Reading the World: Cormac McCarthy's Tennessee Period*. South Carolina: University of South Carolina Press 2009. ISBN 978-1-57003-824-2.

O'CONNOR, Flannery. *Some Aspects of the Grotesque in Southern Fiction*.

In: Fitzgerald, Sally, Fitzgerald, Robert eds. *Mystery and Manners: Occasional Prose*. New York: Farrar, Straus and Giroux 1970. ISBN 978-0-374-50804-3.

O'CONNOR, Flannery. *The Regional Writer*. In: Fitzgerald, Sally, Fitzgerald, Robert eds. *Mystery and Manners: Occasional Prose*. New York: Farrar, Straus and Giroux 1970. ISBN 978-0-374-50804-3.

O'CONNOR, William van. *The Grotesque in Modern American Fiction*. *College English*. 1959, č. 7, s. 342-346. Dostupné z:

<http://www.jstor.org/discover/10.2307/372653?searchUri=%2Faction%2FdoBasicResults%3Fhp%3D25%26la%3D%26wc%3Don%26fc%3Doff%26acc%3Don%26vf%3Dall%26bk%3Doff%26pm%3Doff%26jo%3Doff%26ar%3Doff%26re%3Doff%26ms%3Doff%26gw%3Djtx%26Query%3Dgrotesque%26sbq%3Dgrotesque%26si%3D26&Search=yes&searchText=grotesque&uid=3737856&uid=2134&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21102244872597>

PETRÁČKOVÁ, Věra, KRAUS, Jiří a kol. Akademický slovník cizích slov. Praha: Academia 1998. ISBN 80-200-0607-9.

STEIG, Michael. Defining the Grotesque: An Attempt at Synthesis. The Journal of Aesthetics and Art Criticism. 1970, č. 2, s. 253-260.. Dostupné z: <http://www.jstor.org/discover/10.2307/428606?searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Dsteig%26acc%3Don%26wc%3Don%26fc%3Doff&Search=yes&searchText=steig&uid=3737856&uid=2134&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21102244872597>

SVĚRÁK, Michal. Svět v hrsti prachu. Kritická recepc Cormaca McCarthyho. Praha: Argo 2011. ISBN 978-80-257-0407-3.

WITEK, Terri. Reeds and Hides: Cormac McCarthy's Domestic Spaces. In: BLOOM, Harold, ed. Cormac McCarthy. New York: Infobase Publishing 2009. ISBN 978-1-60413-395-0.

Elektronické zdroje

ANTI-DEFAMATION LEAGUE. About the Ku Klux Klan. adl.org [online]. ©2013 [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: http://archive.adl.org/learn/ext_us/kkk/default.asp?LEARN_Cat=Extremism&LEARN_SubCat=Extremism_in_America&xpicked=4&item=kkk

ČESKÝ EKUMENICKÝ PŘEKLAD BIBLE. cb.cz [online]. [cit. 2013-05-06] <http://www.cb.cz/karlovy.vary/bible/index.htm>

WISCONSIN SICKNESS. Ed Gein Biography. wisconsinsickness.com [online]. ©2013 [cit. 2013-05-06]. Dostupné z: <http://www.wisconsinsickness.com/ed-gein/>